

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden **kedden**.

Előfizetési díj akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp.
Fél évre 3 ft. pp.

A helybeli előfizetők a lap házhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Előfizetheti helyben a szerkesztőségnek, vagy a helybeli könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések minden közhasználatban lévő nyelven fölvétnek. A bejuttatásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. krajcárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, előnői utca 62. szám Heil Adolf könyvvalozó intézetében.

Kedd, julius 20. 1858.

3. szám.

Első évi folyam.

Bevezetés a természettanba.

Ponillet-Müller után.

A földön s az ég boltozatján szüntelen megújuló természeti tünemények oly nagyszerű látványt varázsolnak szemeink elé, hogy akaratlanul elragadtatva az e tüneményeket előhozó okok felett elmélkedünk.

Alig mult el zsenge gyermekkorunk, már tekintünket magukra vonják a természet legkülönbözőbb tárgyai, — így tekintjük majd a föld s hegyek alakját — a testek súlyát, a víz, lég és felhők mozdulatait a pompás égboltozaton, melyen a megszámlolhatlan csillagok sora látszólag örökké egyenlő rendben halad. Mi emberek született szemlélők vagyunk, s e tekintetben min ember természetbuvár.

De megszámlolhatlan tünemények közepén állva nem emelkedhetünk fel közvetlenül az okok s általános törvények ismeretéhez, melyeknek e tünemények alárendelvék.

Az emberi lélek kifejlődésének történetében legérdekesebb évszázadokon át azon különös eszméket követni, melyeket az emberek a testek tulajdonságairól, az őket képző elemekről, az anyagban működő erőkről — melyek a világ összehangzását fentartják, magoknak képezték.

Mily bonyolódott hypothesiseket és tévelyeket találunk, melyek közé elmés férfiak néha-néha termékeny igazságot vetettek! Mily kalandos nézeteket találunk még most is — sok embereknél!

Méltán állíthatjuk, hogy minden nemzedékben a lefolyt évszázadok minden nézetei találtak, a miveletleneknél a tévelyek; a mivelteknél pedig mindazon ismeretek, melyek egy időszakból a másikba átszivárogtak és mind azon általános törvények, melyekhez emelkedni az emberi elme képes vala.

A természettudományok feladata a különböző természettünemények közti összefüggést feltalálni, s a mennyire lehet okaira visszavezetni.

Ez e tudomány feladatának legérthetőbb magyarázata — a ki valamely tudományt határozni akar, könnyen félreértetik — mert tudomány nem határozható

meg jellemző tulajdonság által, mint valamely anyagi test vagy mértani ábra.

Azért tehát megengedve leend nekünk e tudomány határozását a fentebbi módon megállapítva jellemző és könnyen felfogható elosztásához áttérni. A természettudomány testekkel foglalatatoskodik — de itt a szó test nem ama csak a kiterjedési arányokat tekintő és az e kiterjedést betöltő anyaggal nem törődő mennyiségtani fogalomban veendő, — mert a természetbuvár épen e kiterjedést betöltő anyag tulajdonságait teszi figyelme tárgyául.

A testek henső lényege előttünk ismeretlen — öknékünk csak külsejük által ismeretesek, azaz mi rólok feltétlenül csak azt tudjuk, a mit érzékeink által felfogunk; oly test, mely érzékeinkkel összefüggés nélküli, olyan, mintha nem létezne.

Lehetséges, sőt valószínű, hogy a természetben körtünk még sok történik, miről sejtelmünk sincs, mintha az e sejtalem s ismerethez megkívántató érzék teljes hiányában volnánk.

A természettudomány feladata az érzékek által öntudatunkba átment tünemények közt az összefüggést kifürkészni, s őket úgy összeállítani, a mint egymást felvilágosítják s feltételezik.

Ha képesek vagyunk egy tüneményt többiekkel összefüggésére visszavezetni, akkor e tünemény megvagyon magyarázva, és mi egy természettörvényt ismerünk — ha a természeti tünemények változatlan összefüggési modorát ismerjük — habár az utolsó okok előttünk ismeretlenek maradnak is.

E l o s z t á s .

A természettudományok nagy tere legközelebb két nagy osztályba esik szét.

A természetleírás- és a természettanba.

A természetleírás szokásunk szerint természettörténetnek nevezve, egyes tárgyak minőségét ismerteti meg és a hasonlatosság elve szerint rendszerekbe állítja, a természettan pedig a testek különös behatása törvényeit akarja tudomásunkra hozni. A Physika a természettan azon része, mely azon tünemények törvényeivel foglalatatoskodik, melyek nem állnak a testek alkotó részeinek változásában, hanem a testek általános tulajdonságainak tüzi céljával.

Magától értetik, hogy e két tudomány tere nem egészen elválasztható s hogy sok tünetnyek mindkétben tárgyaltnak. Mind a két tudomány egymással közel rokonságban áll, ők valóban egy egészet képeznek, mely csak azért vagyon külsőleg elosztva, mert a buvárlando tárgyak halmaza nagyon nagy.

M ó d s z e r t a z.

Mostani feladatunk az út kimutatásában (kijelölésben) áll, melyen a természettörvények ismeretéhez érhetünk, s melyen eddigelé minden tudásunk feltaláltatott.

A természettudományok nem tartoznak a speculatív tudományok közé, mert tárgyai csak egyedül érzéki felfogás, tehát a tapasztalat úján érnek öntudatunkhoz.

A régiek nem ismertek egy a tapasztalásra alapuló természetbuvárlatot, mi náluk csak bölcsészeti speculációkat találunk a világ, nevezetesen a dolgok keletkezéséről, és az öslény feletti elmékedéseket s így nem csudálkozhatunk, ha ezen az uton talált képzeletek semmitmondók, sőt a tapasztalással épen ellenkeznek.

A középkorban is a természettudományok csak keveset haladtak előre, részint mert az egész szellemi tevékenység egész más tárgyakra volt fordítva ez időszakban — részint mert az aristotelesi bölcsészet oly nagy tekintélyben állott, hogy az által minden további vizsgálásnak utja a benne kifejezett természettani nézetek felett, s így minden haladás már előre el volt vágva.

Galilei volt az első, ki a tapasztalás útjára tért és Verulami Baco megmutatta, hogy ezen módon lehetséges a természettörvények ismeretéhez jutni.

A természettudománynak egyetlen forrása az érzéki felfogás — tapasztalat, szemlélet.

Ezen forrásból merítjük mi az anyagot, mely lelünk tevékenysége által tudománynya leszen kidolgozva s egyesítve.

Tudományi észleleteinket vagy oly változatokon teszünk, melyeket a természet maga nyújt — vagy a testeket oly körülményekbe hozzuk, melyek őket bizonyos jelenetek képzésére kényszerítik.

Az első esetben szemléletet; a másodikban kísérletet teszünk.

Jó szemléletek s célirányos kísérletek által a tünetnyek külső összefüggését ismerjük meg.

Ezen összefüggés az, mit természetörvénynek nevezünk.

A tapasztalás útján érhetünk a természettörvények ismeretéhez, ha a benső összefüggés az erők természete a dolgok lényege egészen ismeretlen is. A világosság törésének törvénye már rég ismerve volt, még mielőtt a világosság természete felett tisztában lettünk volna — épen úgy ismerjük a villany elosztásának törvényeit, bár a villany lényegéről úgy szolván semmit sem tudunk.

A tapasztalás útján csak a külső s nem a benső összefüggés taláthatatik fel. A tünetnyek benső okai felett csak hypothesiseket állithatunk fel.

Ezen hypothesisek a természethez intézett kérdések, melyekre ez nem válaszol igen vagy nemmel, hanem ily formán: lehet vagy nem lehet. Több összefüggő tünetnyek okairól felállított hypothesisből többnyire következtetéseket tehetünk, melyeket a későbbi szemléletek vagy megerősítenek, vagy eldöntenek.

Mennél több tények magyaráztatnak meg egy hypothesis által, mennél több új tapasztalatok utalnak reá vissza, annál több valószínűséget nyer a feltevés és annál valószínűbb lesz. A természettudomány minden szakmájában ezen itt kifejezett nézetek erősítésére példákat szolgál — a mint ezt időnkint megmutatni alkalmunk leend.

Adriai Péter.

Az arany előfordulása a bánságban.

Sokat beszél, és még inkább beszélt a világ a bánságban lehető aranyról, de igen kevés adat jött még e tárgyról a nagyobb közönség tudomására. Régibb statisztikai művek igen nagy nyomattékkal emelték mindig ki ezen nemes ére előfordulását, de még az újabb művek is, ha szerző nem személyes tapasztalásból vagy vizsgálatból irt, utána papolják az előttük kürtölt állításokat. Azon fordulatról pedig, mely már hosszabb idő óta a bánsági bányáiparban mutatkozik, és mely leginkább vas- és kőszéntermelésre adja magát, említést se tesznek.

Fogjunk hozzá az aranytermelés mostani állapotjának a legelső forrásból merített adatok utáni vázlatához.

A bánságban is ásványos arany és mosdott arany találatik. Az utóbbit majdnem minden hegyipatakban elő lehet találni. A cigányok, kik egyedül mint aranymosók Csiklován (Oravica mellett), Dognácskán és a katonai végvidékben letelepedtek, eléggé bizonyítják, hogy már a régibb korban itt aranyércmosdák és fekhelyek léteztek. Azonban ezen lehelyek (rétegek) szégenységét a folyókban azon körülmény is világosan bizonyítja, hogy az országnak ezen legszegényebb lakosai rögtön megszüntették az aranymosást, mihelyest az erre vonatkozó törvényes kényszer megszűnt. Tudomásunk szerint még Fehértemplomban, az illirbánsági határhozred fővárosában üzetik még némileg az aranymosás, a melyre nézve még igyekezni fogunk közelebbi adatokat nyerni. A cs. kir. pénzügyi ministerium már régóta rendelkezést tett, hogy a bánság aranymosdái egy, az oroszországi aranybányákkal is gyakorlatilag járatos egyén által megvizsgáltassanak. A választás Dr. Zerrenner Károly biztosra esett, kinek e szakmában szerzett ismeretei jó hirben állanak. Tudjuk azt is, hogy ez idén csakugyan tett valaki hivatalos utazást az aranymosdák ügyében, de ki nem tudhadtuk, vajjon Zerrenner Károly volt-e az, ki utazott.

Mosdott aranyból következő mennyiségek nyeretek a bánságban:

1851. évben 5 márka 3 lat $1\frac{3}{4}$ denár.

1852. „ 4 „ 6 „ $1\frac{1}{4}$ „

1853. „ 4 „ 1 „ $3\frac{1}{4}$ „

Az arany felfedezésére intézett bányaművelés már korábbi időkben, különösen a 18. században Dognácskán és Oravicán létezett, azonban ezen iparág, noha Oravica vidékén egyik völgynek az „aranyturzás“ nevet szerzette, — már csak azon okból is elhanyagoltatott, mert az akkori lakosság szegény lévén, a mágnabányász, vagy bányatulajdonos, ki többnyire személyesen dolgozott, nem elegendő vagyonról rendelkezhetett egy az ércek feldolgoztatására szükséges zuzómű építésére, és mert végre a törökök is az országba betörvén, a kezelési épületek feldúlattak, a megművelt aknák összedőltek, a bányatulajdonosok elszéledtek, nem hagyhatván maradékaiknak egyebet, mint aranyturzó vidéknek nevet.

Mindazáltal bizonyos, hogy a fémek ezen legnemesebbike több bányászati figyelmet érdemel, és hogy a bányanyeremény növekedőleg felfokoztathatnék.

Egy bányamunkás által, ki rézércet kiaknázására szegődött, 1836. évben, aranyércek találtattak, és szerencsére általa meg is ismertettek, mert ő azelőtt cigány létére aranyosó volt. Gazdag ércek igen kevés nyereménnyel hoztattak napvilágra. Szakismeretek és feldolgozó helyiségek hiánya, és más helybeli okok ezen bányaművelést is gátolták felvirágzásában.

Horváth Simon 1842. évben erős nyári eső után sétálás közben a viz által képzett hasadékban egy agyagos varlás fekhelyet (thonig-quarzige Lagerstätte) talált a mészko harántos függésében, mely az ő figyelmét felébreszté, és tett kísérlet után csekély aranytartalmat kimutatott.

Két éves állhatatosság ezen fekhely kinyitásban nem csekély pénzbeli áldozatokkal végre 1844-dik évi ősszel gazdag aranyércek betörése által jutalmaztatott.

A fekhely szorgalmasabban kifürkésztetett, egy gözzuzómű felállított, és az ércek rendszeres kiaknázás alá vétettek. Az aranytermelés ezen aknában világosan mutatja, hogy jövőben itt még sok történhetik, és hogy az innen nyert jövedelem épen nem kicsinylendő.

Közöljük itt a nyert arany mennyiségét, 1844-től mai napig; és pedig

1844-től 1851. évig termeltetett 307 márka, tehát középszámítással évenként 44 márka,

1852. term. 79 márka

1853. „ 94 „

1854. „ 111 „

1855. „ 105 „

1856. „ 87 „

1857. „ 96 „

1858. „ 55 „ (csak május végeig)

tehát összesen 934 márka arany, melynek értéke 74720 darab körmöci aranyt képvisel.

A kincstári cs. kir. aranybányákban

1852. esztendőben 44.3 márka arany,

1853. „ 75.14. $2\frac{1}{4}$ márka arany nyeretett, egy márkának értékét $366/53\frac{53}{71}$ pforintba számítva,

1852. évben 16499 frt. $38\frac{3}{4}$ kr.

1853. „ 27878 frt. $11\frac{3}{4}$ kr. értékű arany aknáztatott ki, a miből láthatni, hogy a fenebbi magán aranybánya sokkal jövedelmezőbb volt, a kincstáriaknál. Miután 1855. évben a bányásági kincstári bányák a cs. kir. álladalmi vasutársaság birtokába átmentek, a Horváth család fenn leirt aranybányája az egyetlen magánaranybánya, mely bányában létezik, sőt általában egyetleninek mondható, mert a nevezett vasutársaság vas- és rézércen, még köszénezen kívül egyéb ásványokat nem termeszti; a Horváthféle bánya tehát e tekintetből is nevezetes.

Az ércfekehely terjedékenysége, a zuzóércnek majdnem változatlan gazdagsága, és a bányának szerencsés területi elhelyezése, melytől a zuzómű alig 50 ölnyire fekszik, ezen bányáiparnak a legkedvezőbb jövőt tesz kiállításba, főleg, miután tulajdonosaik értelmes szakemberek, kik közül nevezetesen Horváth Ferenc mint a vállalat vezetője, és tapasztalt bányász előttünk ismeretes.

Pesty Frigyes.

Temesvár kereskedelméről.

Ha valamely idegen utazó városunkba jő, nem akarja és nem bírja hinni, hogy ezen 30000 lakosságú város, melynek nagyobb része még inkább csak falunak illenék be, oly roppant értékeket forgat évenként, mint lakossági aránya szerint egész Magyarországon csak Győr. Pedig Temesvárnak csak egypár év óta vannak rendezett országutai, azelőtt csak és egyedül a Béga csatornájának köszönhető jelentőségét és gazdagságát, de mégis nem tudom hányadiknak jut eszébe az atyai gondoskodásu magas kormány iránt háladatosságát kifejezni, mely ezen csatornát annyi évek óta roppant országos áldozatokkal nemcsak fentartja, de folytonos javításáról gondoskodik, a nélkül, hogy az annak speciális hasznát élvező várost csak legkisebben is terhelné. Igaz, hogy városunknak az ilyen protectoria kiáltó szüksége van, mert a vaksors vagyon dolgában nagyon kevés gondoskodott róla, ellenben veszedelmekkel és költséges bajokkal bőven látogatta, minek következtében fülíg adós, minek könnyítési módját egy közelebbi alkalommal még tárgyalandjuk; de kérem, hányadik polgára e városnak az, ki a Béga mellett elmegy, s annak jelentőségére csak megközelítőleg is gondolna? Azon 80 hajó, mely partunkon ki van kötve, s egyszeri rakodással ugyanannyi ezer mérő buzát képes szállítani, s ezt legalább tizszer évenként ismétli is, könnyű vámtalan utját a Bégán találja, s ezen olcsósága által vonja magához a forgalom töméntelen összegét. Így természetes, hogy városunk nevezetes központ az egész bánáság kereskedelmi forgalmára, mint a nyers termékek mind a gyarmat, mind az iparárúkra nézve.

Nevezetesen a nyers termékek innét, a gyarmatárúk pedig idáig használhatják az olcsó vízi utat, melynek biztossága a Maros sziklazuhatagai ellenében az egész délerdélyi forgalmat is

felénk vonzotta, kivétel és bevétel tekintetében, a mint a dunagőzhajózási társulat itteni ügynökségének tömegtelen szállítmányából egy tizedrész alig vonatkozik szoros értelemben városunkra, de az egész mennyiség Erdély számára szól.

Hajdan városuk mint roppant ipartalan vidéknek központja, vásárjairól országszerte híres volt, s vásárjait széles Magyarországon mindjárt a harmadik helyre tették Pest és Debrecen után. Ezek világa letűnt már itt is csakugy, mint a vasut megnyitása óta tünően vannak Debrecen vásárai, s hiában tanácskoznak az illetők a pesti vásárok új elevenítése és emeléséről. A vásárok nyers termékekre nézve már rég megszűntek forgalmi alkalom lenni, mert a vevők a természeteknek helyébe menvén, azt a vásár elvárásától megkímélték, s csupán két áru volt még szokásban a vásári forgalomnál, t. i. a gyapju és a lábas marha. Tapasztaljuk, hogy a gyapju is azon utat veszi, mint a többi nyers anyagok, t. i. ha keresettebb, úgy a vevők beszállnak a gyors vasutakon az uradalmakba a birtokosokhoz, ha pedig elhanyagolt forgalma van, úgy a tömeges vásári kiállítás csak még jobban elrontja árát. Egyelőre a marhavásárok azon időszakokban, mikor a vidéki földmives marhat venni és eladni szokott, azon tavasszal és ősz kezdetén, mint végén, még megmaradnak, mert közvetítő módszer még nincs találva, de csak is mind a kisebb városkák vásárait szorítokoznak: azonban ipari cikkek dolgában a vasutak rég haláldófést adtak a volt híres vásároknak. S ezen csak örvendeni lehet, például városunk most már oly folytonos műtára mindazon gyári és ipari cikkeknek, miket hajdan csak vásárokon kapott a vevő választékban, hogy ki szükségli, örül azonnal lelhetni, s nem várni reá az országos vásárig. Nézzünk körül, miféle forgalom van vásárainkban. A műipartól a kész ruhák, és az aprólékárak az ugynevezett tizeses és huszasos bódékban legbövebben vannak képviselve, habár ezek egyremást szaporodó panaszai eléggé tanúsítják, hogy a közönség a vásári áruk silányságáról mindinkább tudomással bír, s még vásár alatt is a helybeli kereskedésekben szivesebben vásárol. Vásáraink legjelentékenyebb cikke maradt a fanemű, t. i. nyersen mint szerszámfa, és feldolgozva mint különféle árucikk; ezek még inkább csak találkat tartanak itt, mint központi helyen az északkeleti készítő vidékek és a déli fogyasztó vidékek számára, s mihelyt nálunk a

fakereskedések kellőleg megszapornak, szinte úgy kimennek a vásári forgalomból, mint az ugynevezett erdélyi áruk, tüszök, szijak, pokrócok, csutorák s a t. melyekkel rendszeres kereskedések jövedelmesen foglalkoznak. A fakereskedések szaporodására nagy szükség volna nálunk, mint feltűnően nagy forgalom helyen, mert kinek sem irigyelhetjük ugyan fáradsága és befektetése jutalmát, de mint fogyasztónak sokszor sirva kell gondolnom arra, hogy 150%-el drágábban fizetünk mindent, mint Pesten, holott a közlekedés olcsó.

Nálunk, mint majd nem kizárólag természet vidéken minden forgalom a gabnaáraktól függ, mert mindenben a tömeg ad sulyt, és igyék a földesur pezsgőt és theát, de ennek összege oly csekély marad, hogy mind a vendéglős, mind a szatócs szivesebben fogadja a parasztek tömegét magánál aprólékos olcsó kiválalmaikkal, mint amazt. Boldog világ volt itt 1854-ben, midőn a buza méreje 6 pfrt. volt bő termés mellett, a parasztek süveg számra vették a cukrot*), a kereskedők nem győzték a rendelést, a gyárak a készitést, a parasztek fáradság nélkül jött pénzhez, könnyen is bánt vele; azóta lemenvén az árak, el is pangott minden fogyasztási fényűzés forgalma, s a mely kereskedők az akkori bővilág által magukat elragadtatni hagyták tulságos bizalom és terjeszkedésre, 1857-ben egyremást buktak.

Lesz-e az idén is bővilág, mind a természetnek, mind a kereskedőnek? Erre csak annyit felelhetünk, hogy nálunk a józan gazdának mindig bővilág van, mert ha valamivel kevesebb a termés összege, akkor jobb is annak ára, valamint az idén is az új buza 5 pfrtjával fog kelni köblönkint, habár sokan ohajtanak is a magasabb árt: de a termés hibásságáról nagyobb lármát ütöttek, mintsem a valóság mutatja magát. Okunk van kivétel nélkül örülni mindnyájunknak rajta, hogy nincs szűk esztendőnk és alapos drágaságunk.

(Folytatjuk.)

*) És midőn otthon nagy fazékokból, melyek azelőtt leves főzésre szolgáltak, itták a csajt, meg az orosz theát; és midőn a legfényesebb butorokat, képes és zenejátékkal ellátott órákat vitték a raktárakból haza!

Szerk.

T Á R C A.

A s í r í g:

Beszély,

Emiliától.

(Folytatás.)

IV.

Mari néni megbocsátható nyugtalansággal várta Gyula megérkezését, és midőn végre a szobába lépett, lázas hévvel szaladt elébe; megfogta kezét, és meredt tekintettel nézett reá; még üdvözlését is elfeledte viszonzni.

— Mi történt Mari néni? Hogy van Ida kisasszony? — kérde Gyula megilletődve a nő rendkívüli izgatottságától.

Ida nevének hallatára azonban Mari néni magához tért — Nem történt semmi, édes fiam! — viszonzá tehát, erőt véve magán, tettetett nyugodtsággal.

— Szinte megijedtem — mondá az ifju. — Néném levele, és ez izgatottság beléptemkor —

— Dehogy! felele Mari néni erőltetett mosolygással. — Nem vagyok izgatott; aztán az a levél! Hát csak látni ohajtottalak.

— És az olyan sürgős? — jegyzé meg az ifju mosolyogva.

— Nem! Csak mert tegnap olyan halovány voltál; azaz hogy nekem úgy tetszett, hát azt gondoltam, úgy féltém, ha tán bajod van.

— —Köszönöm édes néni! Nincs semmi bajom — viszonzá az ifju, az öreg asszony mellett helyet foglalva.

— Látom, de hisz tudod, hogy én olyan félenk vagyok! Ugy aggódom egészséged miatt.

— Édes jó néni!

— Egy idő óta úgy kerülget az a gondolat, hogy téged veszély fenyeget — mondá az asszony gyöngédeden.

— Dehogy fenyeget, kedves néni! Nincsen nekem semmi bajom!

— Tudom, de nem tehetek róla, én nagyon félek; te olyan halovány vagy; se éjjelem, se nappalom miattad; azért kérlek, édes fiam, szórakozzál; ne légy mindég olyan komoly.

— Igen is, kedves néném, nem leszek az; szórakozni fogok — viszonzá az ifju mosolyogva.

— Ne neved Gyula! — mondá a nő komolyan — hanem inkább kövesd nénéd tanácsát! Hisz tudod, hogy én szeretlek téged! Hisz senkim sincs, kit a világon úgy szeretnék, — és a jó öreg sirva fakadt.

— De édes néném, miért e nagy aggodalom? — kérdé Gyula meglepetve.

— Azért, mert nem tudod, minő veszélyben forogsz!

— Veszélyben?

— Igen fiam, veszélyben! nagy, halálos veszélyben! Azért fuss, édes Gyulám, távozzál! hagyj el e várost még ma.

Az ifju megszeppenve hallgatá az asszony esdeklését, aztán hirtelen megrázkódott, és nyugodtan mondá:

— Nem, kedves néném, azt nem tehetem; én nem távozhatom innen.

— Nem teheted? nem távozhatol? — kérdé az asszony kétségbeesetten. — Még akkor sem, ha irántami szeretetedre kérlek?

— Még akkor sem, édes néném! Kegyed bizonyára javamra kéri azt; de én tudom, hogy meghalnék, ha innen távoznám! — mondá Gyula nyugodtan.

— Még akkor sem, ha Ida nevében kérnélek arra? — kérdé az asszony kétségbeesetten.

— Ida nevében? — mondá utána az ifju, és fölszökve ültéből, egész testén reszketett. — Igen! — folytatá aztán szünet mulva — ha ő kívánja, akkor meg kell tennem!

— Ugy van, ő kívánja! Tenjavadért kívánja, hogy távozzál, hogy soha ne lássad őt! — mondá az öreg növekedő felindulással.

— Oh, akkor megyek! — viszonzá Gyula csüggetegen — akár a világ végeig.

— De ha ő nem kívánja? — hallatszik egyszerre egy hang hátuk mögött.

Mintha villám csapott volna le mellettük, úgy megrémült a két rokon e hang hallatára; pedig oly szelid, édesen, oly boldogvidáman volt e pár szó kimondva, mint a hogy csak a szerető szívből fakadhatnak szavak.

Ida mondta ezeket, a kinek beléptét a szobába a két rokon nagy felindulásokban észre nem vette. A kis hamis oly halkal is nyitotta ki az ajtót, és olyan sebesen osont az ifju háta mögé, mint valami szellemke.

— Te itt, Ida? — kérdi Mari néni nagy álmétkodva. — És hogyan jöttél be?

— Hát az ablakon, édes néni! Hallottam nagy lármáját, láttam nagy felindulását, hát azt gondoltam, beh jó volna, ha valami tündér békét csinálna a két ellenséges rokon között, és itt termettem, — mondá a leányka oly vidáman, oly pajkosan, mintha csakugyan tündér lett volna.

— De édes Ida! — mondá az öreg asszony szorongatott szívvél.

— De édes néni! — mondá utána a leány, szeretetreméltó komoly tekintettel — így jár el ön megbizásában? Így akar ön engem kijátszani? Ilyen titkos tanácsosom ön nekem? Hisz ez valóságos contre-mîne! De jó, hogy felfedeztem! — és az ifjuhoz fordulván, mondá; — ne higyen neki Gyula! Mind ebből, a mit Mari néni önnek eddig mondott, egyetlen egy szó sem igaz, de csak egyetlen egy szó sem.

— Kisasszony! — rebege az ifju, kit Ida megjelenése mintegy más világba ragadott.

— Igen, igen Gyula, egy szó sem igaz abból, a mit Mari néni mondott. Egészen más megbizást kapott ő tőlem, érti, egészen más megbizást! — mondá a leányka ki-
pirult arccal, reszketeg hangon.

— Hogyan? — kérdé az ifju elragadtatva. — Szabad-e nyilatkozatát úgy magyaráznom?

— Nem szabad! mert én nem mondtam semmit, de — ha önnek valami mondandója van, azt meghallgathatom, ugye bár Mari néni?

— Igen, igen, nyilatkozom! — mondá az ifju, mintegy magán kívül. — De mit is mondjak! Lássá Ida, én csak érezni tudok, de szólni nem! Én nem tudok élni kegyed nélkül! Ugy szeretem, imádom, mint üdvösségemet —

— Gyula! az ég szerelmére! mit mivelsz! — kiáltá Mari néni, ki csak most tért magához a nagy zavarodottságból.

— Csak folytassa Gyula! — mondá Ida, egész testén reszketve. — Csak tovább! A mit mond, azt mind az én szívből olvassa ki.

De Gyula nem tudott tovább szólni, hanem boldog elragadtatásban szívéhez szoritá a leány kezét, és ünnepeles ájtatossággal mondá:

— Esküszöm, hogy szeretni foglak a síríg!

— A síríg! — rebege utána a leány, és lankadtan dől az ifju zajló kebelére.

— Ida! Gyula! Gyermekeim! Mit mivelték! — kiáltá a szegény nő kétségbeesetten.

— Oh édes néném! — kiáltá az ifju lelkesülten. — Engedj boldoggá lennem egy pillanatra.

— Egy egész egész életre, édes szentem, Gyulám! — rebege a leányka, az ifju kebelén, de hirtelen kifejtette magát karjaiból, és könyes szemekkel, reszketeg hangon mondá:

— Mit csinálunk, Mari néni? Azt, hogy szeretjük egymást! — és nyakába borulván az öreg asszonynak, összevissza csókolta ráncsal telt ábrázatát, és teli áztatá azt forró örömkönyeivel.

A szegény öreg nem birt magával; végkép kimerülve hanyatlott egy székre és ott sirva fakadt, keservesen.

— Oh édes gyermekeim! — zokogá — mit csináltak! minék tettétek azt.

— Hát tehetünk-e másképp, édes néni, mikor úgy szeretjük egymást! Nézze csak Gyulát! Mennyi boldogság ül arcán! Hogy eloszlott a búbanat e szép homlokról! És ugye-bár, most nem szomorkodol többé? — kérdé, az ifjuhoz fordulva.

— Soha! Olyan boldognak érzem magam, mintha ujonnan születtem volna! — viszonzá az ifju elragadtatással.

— De anyád! — kérdé a nő aggódva.

— Csak bizza reám, édes Mari néni! Majd végzek én vele! Nem fog ő nekem ellentállani.

— Jó! — fohászódik az öreg önmegadással. — Isten látja lelkemet, nem tehetek róla.

— Nem, nem, Mari néni! Mindenről én tehetek! De most megyek, nincs reám már szükség; most már conspirálhat ellenem, Mari néni — mondá a leány vidáman, és az ajtó felé sietett; de ott megállt, visszafordult, és megragadva az ifju kezét, reátekintett, oly pillantattal, a minővel csak a szerelmentel szív bír, és csak annyit mondott neki:

— A síríg! — aztán távozott. Gyula ámulattal tekintett utána.

V.

Ugyanaznap délutánján, melyben a két fiatal szív forró szerelemben egyesült, Harsányiné ő nagysága könnyed pongyolaságban hevert a pamlagon; szemei nagy figyelemmel függtek egy papíron, melyet kezében tartott.

Nem volt szerelmes levél; ezt már a papír színe és hajtása mutatá. Közönséges kékes papír volt az, és nagy négy-szegletűen összehajtván, nagy veres viaszpecséttel ellátva, mint a minővel a hivatalos levelek birni szoktak.

Nem igen öröndetes lehet az irat tartalma, mert Harsányiné ő nagysága kissé összevonta szemöldjeit, a mint végig futott tartalmán, pedig ő nagyon ritkán szokta ráncba vonni márványsima homlokát.

És midőn elolvasta, egy ideig maga elé merengett, aztán hirtelen fölkel, leült íróasztalánál, és írni kezdett, szép illatos rózsaszín papírra egy kis levelet, azt összehajtá és lepecsételé, illatos zöld pecsétviaszszal.

Epen a címet akarta megírni, midőn az ajtó föltárult, és Rigóháznén ő nagysága repült be, olyan nagy sietséggel, mintha a szél fúttá volna be a szobába.

— Nem! soha olyan embert! Jó napot kedves Gizellám! Soha olyan embert, hahaha! Képzeld csak, erőnek erejével föl akart jönni hozzád. Alig bírtam őt lebeszélni vakmerő szándékáról. — mondá a tisztelt delnő, mi között felső burkonyát, karmantyuját letette, és egy nagy boát, melyet nyaka köré kerített, és Harsányiné ő nagysága mellett helyet foglalt.

— Micsoda vakmerő? — kérde ez kissé szórakozottan.

— Hát az a Rátóthy! — viszonzá a másik nevetve. — Nem képzelheted, mennyire szerelmes ez ember a kis Idába! Én nem állok jót, hogy még valami bétise-t nem követ el! Mikor már most is alig bírtam őt észre hozni.

— Ah! — mondá a kisasszony könnyeden. — Bagatelle az egész!

— Micsoda? Bagatelle? De mikor azt mondom, hogy szerelmes! Szerelmes, mint egy éhes poeta! Avagy nem látad tegnap estve?

— Rátóthy kissé ledér ember, leányom pedig csinos, ez az egész! — jegyzé meg Harsányiné mosolyogva.

— No, már akkor én nem tudom, mi a szerelem! — viszonzá Rigóháznén ő nagysága, sértett önérettel. — Az ember reggeli tizenegy órakor már ott van nálam, és azóta egyre ábrándozik, turbékol és epedez, és te azt mondd bagatelle!

— Valld meg édes Ninám — mondá egyszerre a háziasszony, bizalmasan nevetve — valld meg, hogy te kerested föl a bárót!

— Én? — már miért? — kérde az meglepetve.

— Azért, mert te nagyon szeretnéd, hogy a báró Idámat nőül vegye.

— És ha úgy volna is? Megvallom, hogy nekem ez kedvenc eszmém. Nagyon összeillő egy pár ember! — mondá Rigóháznén, midőn látná, hogy barátnéja elvágta előle az utat.

— Az igaz, nagyon összeillő pár! — nevetett Harsányiné — a báró negyven, az én Idám pedig tizenhét éves.

— Epen azért! — mondá a másik élénken. — Reménylen, túl vagy azon nyárspolgári fogalmon, hogy a nő boldogsága egy pár évvel több vagy kevesebbtől függ?

— Semmi esetre nem tartom hibának, ha a férj oly korban van —

— Én pedig annak tartom! — vágott szavába Rigóháznén — minél öregebb a férj, annál szabadabb, és tehát annál boldogabb a nő, főleg egy oly nő, kinek százazrei állnak rendelkezésére.

— Ez még kérdés!

— Mit? Hogy Rátóthynak százazrei vannak? — viszonzá a delnő lelkesülve. — De édes lelkem, ez már nem kérdés. Rátóthy dúsgazdag.

— De nem hajlandó vagyonát nejével megosztani.

— Nem megosztani, hanem egészen adja rendelkezésére; érted kedves Gizellám, egészen!

— Hogy tudhatod ezt?

— Mert mondta, mert beszéltem vele, mert kész írásba adni!

— Mint látom, igen meszire haladtál már az alkudozásban! — jegyzé meg Harsányiné mosolyogva.

— Mert igen szívesen fekszik a szép Ida boldogsága,

és mert ambitionálom magam arra, hogy én fonjam meg Hymen rózsálcáit számára.

— Köszönöm jóakarodat; majd beszélni fogok leányommal — viszonzá Harsányiné könnyeden.

— Jól van édesem! De tán mégis jobb volna, ha én beszélnék?

— Miért? kérde amaz mosolyogva,

— No, csak úgy édesem, mert te nem értesz úgy ily dologhoz, miután —

— Ez egyszer mégis csak magam végzem e dolgot! — mondá amaz mosolyogva.

— Am legyen! És ha sikeresen végzed e dolgot, százazres ajándékról biztosítlak — mondá Rigóháznén ő nagysága nyájas bizalmassággal.

— Miért nem milliomm forintos? — nevetett a másik.

— Annyit nem, de százazresről biztosítlak! — erősíté az első.

— Tán írásban adod? — nevetett újra Harsányiné.

— Nem én, te csintalan, hanem Rátóthy.

— Akkor hiszem, ha látom.

— Mihelyt az esküvő meglesz, kezdedben a százazzer forintos ajándék!

— Kész pénzben is elfogadom! — ingerkedék a másik, folyvást nevetve.

— Jó: áll a föltétel. Az esküvő után meglesz a százazzer forint; csak azután sikeresen végezz a kedves kis angyallal — mondá Rigóháznén ő nagysága, mialatt újra nyaka köré keríté a hosszú boát.

— Majd meglássuk! felelé a háziasszony nevetve.

— Most páh édesem. Megyek. Rátóthy magán kívül lesz, ha e kedvező hirt neki meghozom! Soha boldogabb házasság nem köttetett, mint a milyen ez lesz! Páh, kedves Gizellám, a viszontlátásig! — És a tisztelt delnő ismét lengeteg léptekkel kiosont a szobából.

(Folytatása következik.)

Művészet, irodalom.

Hazai művészet.

Mind azok, kik nemzetünknek a művészet iránti fogékony-ságát kétségbe vonják, hibát követnek el ellenünk, s nemzetünk kebléből származott zászlóvivőt a művészetnek tudatlanságból, vagy rossz akaratból nem ismerik.

Zenészetén kívül a képzőművészet különböző ágaiban, különösen a festészetben is több nevet említhetünk, miknek hordozói hazánk határai közt születve, vagy innen származva első rendű csillagok gyanánt ragyognak a művészet églozozatán. Így Dürer Albrecht, a legnagyobb német festő, született, és honából Nürnbergbe kivándorlott magyartól származott. A drezdai nagyhirű festő Retzsch szülői a 18. században szintén magyarak voltak, és vallástürelmetlenség kényszeríté őket körükből távozásra. Kedvezőbb viszonyok közt mint Dürernek, úgy Retzschnek is nem csak származása, mely önmagában nem ad nemzeti jelleget, hanem művészete is magyar leandett.

S a művészet dolgában üsatyáinkat sújtó körülmények, e mai napig jobbadán még fenállanak; öntudatos erőnk az akadályokkal szemben még mindig tehellen, reputatióknk mint benn, úgy kinn is növekedik, egyes fölkenntjei a művészetnek most sürüben tünedeznek fel mint hajdan; de önálló nemzeti művészetre a képzőművészet ágaiban még föl nem vergődtünk. Festészeti akademia neve alatt van ugyan festészet pártoló egyesület a fővárosban, de például a prágai rendi műintézethez hasonló képzőművészeti akademiaival még nem birunk. Egyetlen műintézetünk, a muzeum képtára jelentéktelen helyzetben sinlódik, mű-

vészeti példányképen, melyek után az ifju nemzedék magát művelhetné, egészen hiányzanak, s a keblük sugallása szerint művészeti pályára lépők, messze külföldön kénytelenek fölkeresni azon mintákat, melyek után a művészi kiképezés pályáján előre haladhatnak.

A művészet terén kilátásaink közel jövőben sem nyújtanak örvezetetőbb kilátást. Magyarhoni születésű két művész Boutibonne és Kovács Mihály jelenben Párisban tartozkodnak, s a festőművészet terén mindkettő dicséretes nevet vivott ki magának.

Boutibonne hír szerint Pesten született, hol atyja nyelvmester vala, s mivel honunkat a keblében fölserkent művészeti láng élesztésére szegénynek találta, atyja honába vissza vándorolt, hogy most ennek kitünő művészei közt dicséretes helyét betöltse. Mint állítják III. Napoleon császár saját, és Eugenia császári hitvese alakjait lóháton ülve, Boutibonne által az angol királynő számára, két külön képen, ajándokul lefesté. Művész az eredeti példányokkal egyenlő nagyságu 2 öl magas 1½ széles vásznon ugyan ezen műveit újra ecsetelte, s ezeket áruba bocsátva; a közlekedési eszközök könnyűségénél fogva egy kis körutazásra küldötte Europa több helyére. Így kerültek a festmények Pestre, a művész szülővárosába, hol a redout épületben 10 krnyi belépti d jért megnézhetők.

A császár tábornoki egyenruhában, előre vágató nemes pej lovon ül. A biztosság, mely alakján előmlik, s a könnyűség melylyel az előre vágató paripa gyeplőjét kezeli, gyakorlott ügyes lovagra mutatnak, az arc kifejezése azonban, az alak nyugodtságában nem látszik osztozni, mert a fürkésző szempár elfoglalozásra mutat, mely lovaglás közben sem hagyja el, az uralkodói gondokat mással megosztani nem szerető császárt. Ezzel szemközt egy másik képen, a császárnő alakját szemléltük nyugodtan álló fehér ló hátán, fedetlen fölvel, gazdag redőzetlen leomló lilaszin nehéz selyem lovaglólőntnyben, míg egyik kezével a szelid állat gyeplőjét tartja, addig szabályosan szép másik kezét, a kedvelt paripa sörényén nyugtatja. Itt a császárnő nem az uralkodói gondok osztályosa, hanem igénytelen kecses nőalak gyanánt tűnik szemünkbe. Szép és kede, pipere, fény, és a hatalom jelvei nélkül, egyedül szőke szépsége által ragyogó.

A remek művekkel szemközt Springer jeles műiró véleménye jutott eszünkbe, kinek állítása szerint napjainkban azon elv uralkodik: hogy élő művészet, fényes technika a párisi műtermekből származik csak a történelmi festészet terén. Részünkről a császári alakkal szemben személyére és korunkra nézve jellemzőnek találjuk; hogy míg a császár nagybátyja Dávid jeles művén a berlini királyi képtárban, nagyszerűen jellemző s nagy benyomású festményen, a szent Bernát hegy ormaira vágat fel ágaskodó lován, addig a császári unokaöcsésik mezőn kíséret nélkül festeti magát, mintha csak sétalovaglást tenne, száguldó lova nyomait sűrű porfellel jelöli. A jeles két festmény bár történelmi személyeket ábrázol, voltaképen nem a történelmi festmények sorába tartozik, mivel nem történelmi momentumban, hanem magán foglalkozás közben festi az illetőket; de a kivitel nagyszerűsége, a legkisebb részletig ható pontosság, elegancia, a tökéletes színezés költői csillogása, első rangú művek sorába emelik, és dicséretes helyet biztosítanak számára azon körben, mely leginkább Ingres után a nagy történelmi festészetet megalapította Franciaországban. A franciák a történetet, s ennek festészetét egyiránt nagy ügyességgel kezelik napjainkban.

Kovács Mihály műve a muzeum diszteremében van kiállítva. Művész Párisban festette azt, 4 öl magas, 2 öl széles vásznon, oltárképül Heves megye Polgár helysége számára, s a „szent szűznek mennybevitelét“ ábrázolja. A jó világitásban kiállított remekmű szinompájá vakító hatást gyakorol. Kovács Mihály Heves megyében született 1818. évben, s így szorosán vett földie számára készítette művét. Előbbi dolgozatait, mint például a belvederi gyűjteményben, szent Márk evangélista telemeinek 828. évben Alexandriában a velenceiek

kezébe átadását, s a muzeumi képtár eszményi olasznojét, jelen művével egybehasonlítva, a művész előnyére, nagy előrehaladását örömmel tapasztaltuk.

Fenn a magasban az Atyaistent szemléljük kiterjesztett karokkal a gloria fényugaraiban, Cherubimok és Seraphimok környezetében, a mennybe emelkedő szent szűzet fogadót. És míg Mária feje felett két angyal koszorut lebegtet, addig közvetlenül alatta, eleven három angyalka vonja magára figyelmünket, a mű jelentőségét kitüntető felirással papírszalagot tartván kezeikben. Legalul az elhagyott földön, a tizenkét apostol csoportozatát szemléljük, az arcok és tagmozdulatok annyira jellemzetes, s élénk kifejezésével, hogy a mű e részben Da Vinci Lénárt remek műveit juttatja elménkbe. A szűziesen kede kifejezés Rafael Madonnáinak kitünő sajátysága, Kovács Máriajánál nem hiányzik. Az angyalka több fejének, és főképen középen szemlélt három angyalnak játszi ártatlansága, s lent a komoly apostolok, az előtérben a méltóságteljes szent Péter és Pál, az ifju szent János, s a többiek a mint a szent szűz által ereklyé gyanánt visszahagyott szalag, és lilium körül csoportosulva, álmélkodással a mennybe felvitelt szemlélik, a remek világítás, és helyes árnyékolyás nagybecsűvé teszik a művet.

A kép Tiziánnak a velencei akademiában levő világhírű Assuntaképét juttatja elménkbe, nem mintha ennek másolata volna, nem is mintha azonos festésmodort szemlélnénk; mert Kovács műve mint felfogásban különbözik Tizian híres művétől, úgy festésmodorát is, mely egészen az ujkori francia iskolához tartozik, a velencei híres coloristákétól különbözönek találtuk; a velencei legnagyobb festő művére visszaemlékezésünket egyedül a festett tárgy azonossága idézte elő; de történt legyen ez bár mi okból, Tizianra visszaemlékezésünk nem utolsó magasztalás, mit művész hazánkfia művére mondhatunk.

Századunk elején az Overbeck által alapított Nazarenus irány keletkezése óta, a német katolikus művészek keresztény vallásos képek festésére különös kiváltságot tulajdonítanak önmaguknak, s ime hazánkfia, nem követője a német iránynak, nem tagja a Nazarenus szövetkezésnek, szintén ecsetelt vallásos művet, s azt sikerültebbnek találtuk, mint a Szeverinus egylet befolyása alatt keletkezett sok művet, mi ösztönül szolgálhatna az oltárképeket rendelő honfiainknál, hogy olasz és francia művészetet tanulmányozó honfitársainkat ily megrendelések által haladásban ösztönöznö, s egy uttal távol a hontól fölsegélleni sieszenek.

Ormós Zsigmond.

Heti szemle.

— Arad városának közéleté nevezetes fordulatontra ért. Julius 14-kén délután 5 órakor t. i. az első gőzmozdony robotgott a pompás pályaudvarba, mely a cs. tanácsost és a tiszai vaspálya igazgatóját, Schimke Ján. urat és kíséretét hozta. A város köztisztelőben álló polgármestere Horváth Ádám, több honoratiorok, a kereskedői kar és polgárság képviselői a pályaudvarban az érkezőket magyar szivességgel fogadták, és a nagy számú közönség a délceg „Arad“ nevű mozdony, és még eddig nem élvezett jelenet láttára, örömjongással tölté el a levegőt. Az első vasutvonat Aradon a népet a legjobb kedélybe hozta, és a kedves emlékezetű nap a polgárság által a „fehér keresztnél“ rendezett estelivel bezárattott.

— Érdekes olvasmány vár ismét reánk legközelebb. A kedves tollu Dózsa Dánielnek „Kornis Ilona“ című nagy historiai regényét Heckenast Gusztáv kiadó sajátjává tette, és már saját alá bocsátá.

— Moldovabányán Krassó megyében a cs. kir. szabadalmazott állami vasutársaság kénsványgyárt állit, és a működést már jelen évi ősszel kezdendi. Az évenkénti termelés mintegy 36,000 mázsára van tervezve, melyből a társaság maga 6000 mázsát feldolgozni fog.

— Idősb Mogyoróssy Jánostól megjelent: Gyula-hajdan és most, történeti és statisztikai vázlatokban. Gyulán 1858. Ezen 16 nagy nyolcadrésű ives könyv a legérdekesebb monographiák egyike, igen sok új adatot tartalmaz, és szerző ur által nagy szorgalommal van összeállítva. A monographiák nemzetünk történetét a legvégsőbb részletekben rajzolják, és nagy támaszai lehetnek a birodalmi történelemnek. Kívánjuk, hogy hasonló jelességű egyedíratok több városainkról és megyéinkről megjelenjenek. Ugyanezen mű rövideden német nyelven is megjelenend.

— Hogy Krassó megye gazdag ércekkel bir, köztudomású dolog, de kevésbé ismeretes, hogy itt még oly források is vannak, melyeknek vizeik az ásványosok között ritka helyet foglalnak el, csak az a kár, hogy belső tulajdonaikat kifürkészni még igen keveset igyekeztünk. — Gavosdia helységben — a Lugosról Karánsebesre vezető uton — oly forrás létezik, melynek vize a szomj enyhítésére kellemetlen, de a helység lakói által festő folyadékként használtatik, melylyel az öltözeteik anyagául szolgáló gyapjufonásaikat igen gyönyörű barna, néha fekete színre festik. Az ilyen forrás tán megérdemelné a vegytani megvizsgálást, mert vagy gyógyászai vagy iparos tekintetben igen jutalmazó lehet. — Krassó megyében több helyen meleg források vannak, nevezetesen Krassó nevű faluban, és Tomesten. A lefolyt tél ugyancsak kemény volt, de a toresti meleg forrás nem csak hó nélküli volt az egész télen át, de még virító pázsittal is tündöklött. Hallottunk valamit tudományos utazásról rebesgetni, mely ásványvizeinket Lippától kezdve Krassó keleti széleig veendi boncolgatás alá. Sok figyelmet és jó sikert kívánunk az illetőknek!

— Pancsován és Zimonyban realiskolák fognak felállítani, az előbbi 4, az utóbbi 2 osztálylyal. A tanítás mindkettőben a legközelebbi tanévvél kezdődik.

— Báró Sina Simon a magyar nemzeti muzeum alapítókéjének szaporítására 25,000 pfrtot ajándékozott.

— U j v i d é k e n — a gyümölcsfatenyésztés nemesítésére faoskolák létesültek, melyek — külön a r. k. plébániai — St. Rochus kápolnai, a g. n. e. székes egyházi, az Almási és St. Jánosi oskolához kapcsolattak — és a szép cél gyakorlati tanítására egy tapasztalt kertész alkalmaztatott.

— A „Pesti napló“ szerkesztését július 14-kén a lelépelt b. Kemény Zsigmondtól Királyi Pál vette át.

Temesvári ujdonságok.

* Dr. Ötvös Ágoston, a jeles erdélyi régiség- és történetbuvár, f. é. július 15-én Temesvárra jött látogatásra, és itt tisztelőinek körében két napot mulatott.

* A zeneegylet alakulása mégis kilátásban van. Eddig már mintegy 170 tag írta be magát, és ez egy szerény kezdetnek elég. Miután az alapszabályok már készek, reményl-

jük, hogy most a kormányzó ur, gróf Coronini ő excellentiája utazásáról visszaérkezvén, alakító közgyűlés tartatni fog.

* Azt hírlik, hogy a vám hivatal egyik osztálya a Józsefvárosba, vagyis inkább a pályaudvarba áttétetni fog. Kívánatos volna, hogy a postaügyben hasonló könnyítés történjék. A külvárosok lakói pénzzel terhelt vagy ajánlott leveleket fel nem adhatnak, ha csak a városba nem viszik.

* Gyulai Károly tájtajzai igen szépen szaporodnak. Ezen vállalat által a közönség 20 darab körrajzos magyar tájképet nyer a műgyesületi lapok nagyságában, és példátlan olcsó áron, miután mind ezen 20 kép csak 20 pfrtba kerül, mely két részletben letétetik. Eddig, halljuk, már 5 kép jelent volna meg, noha a helybeli műárosoknál még csak hármat lehet látni (Hát-szegvidékét, Illokot, és Erdődöt). Bizonyosak vagyunk, hogy e képgyűjtemény minden ház diszére válik, és azért legmelegebben ajánljuk is, kívánván, hogy a képek száma idővel annyira szaporodjék, a mennyi szép tájék és érdekes vidék vagyon hazánkban.

* A magyar csalogány, Hollósy-Lonovics Cornelia, mely születésére nézve édes miénk, f. hó 22-kén Buziáson hangversenyt adni fog. A hangverseny sok ideig bizonytalan volt, mert Hollósy Cornelia Füredit várta, hogy ígérete szerint részt vegyen a hangversenyben. Halljuk, hogy a kedves művésznő a hangverseny jövedelmét egy Buziáson építendő arenának szánta. Más versió szerint, csak fél jövedelem jutna az arenának, a másik fél a Temesvár-Józsefvárosi kisedővő intézetnek volna szánva. Bár mint legyen, kívánjuk, hogy minél többen részesüljünk az ilyen hangverseny élvezetében. Közreműködni fog a lugosi dalegylet is.

* A Temesvár-Báziási vasutvonal ünnepélyesen megnyitott. Vasárnapon f. hó 18-kán reggeli 6 órakor a Józsefvárosi templomban szent mise tartott, melynek végzetével a meghítt vendégek és számos nézők a pályaudvarba gyülekeztek, hol Csajághy Sándor püspök ő méltósága a „Wartberg“ nevű mozdonyt egyházi szertartással beszentelte, és szent szónoklatot tartott. Említeni se kell, hogy a pályaudvar minden épületei az ünnepélyes alkalomhoz illőleg zászlókkal, galyakkal és virágokkal feldiszitve voltak. Mintegy 7¼ órakor a vonat, melyet Coronini gróf, ő excellentiájának jelenléte diszité, mintegy 50—60 vendéggel megindulni kezdett, és tarackok durrogása közt a vár közelében és Bega csatornán keresztül eltűnődzett. Reggel, 11 órakor a vonat Báziásra érkezett, ott megállt 2 órát, azután visszafelé indult, és még délután ½ 5 óra előtt a vendégeket Temesvárra vissza hozta. Ezt követte 6 óra tájban egy a redouteremben rendezett ebéd; végre ½ 10 órakor kezdődött a bál, melyet ezen nevezetes nap ünneplésére a városi község a redouteremben rendezett. Említésre méltó, hogy ez alkalommal e terem gázlángokkal legelőször kivilágosított, mi célra kevéssé az ünnepély előtt rakattak le a csövek. Az idegen vendégek közül különösen említhetjük Pitz bárót a bankkormányzót, Engerth, Schwarzhuber, Duboque és Maniel urakat.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

 Értésünkre esett, hogy lapunk legpontosabb szétküldetése dacára, sokan azt csak igen rendetlenül kapják. Kérjük t. c. előfizetőinket, hogy ezen hibánkon kívüli baj esetében a legegyszerűbb reclamatiót válaszszák. Ez abból áll: nyitott, azaz le nem pecsételt levélben a szerkesztőség tudósítatik, hogy a Delejtű valamelyik száma elmaradt. A levélcim fölébe iratik: „Ujság reclamatió tárgyában.“ Ily levél postabér nélkül érkezik rendeltetésére.